

מינסק מזוביצקי

(Minsk Mazowiecki). עיר נפה במחוז ורשה. לפני מלחמת-העולם השנייה ישבו בה כ-5,000 יהודים מתוך כ-17,000 תושבים. ב-13 בספטמבר 1939 כבשו הגרמנים את מ"מ ומיד בכניסתם החלו החיילים לבזוז בתים וחנויות של יהודים ולחטוף יהודים לעבודות כפייה מפרכות. שמונה מיהודי המקום נעצרו כבני-ערובה האחראים לשקט בעיר. רבים מיהודי העיר יצאו מזרחה לשטחי ברית-המועצות, ובמקומם באו למ"מ פליטים רבים מורשה ויהודים מגורשים משטחי פולין המערבית שסופחו לרייך.

בסוף 1939 מינו הגרמנים יודנרט בן 24 חברים, ואחרי-כן הוקמה משטרה יהודית. ב-25 באוקטובר 1940 הוקם הגטו בשטח שרבים מבתיו נהרסו בעת הפצצת העיר ב-12 בספטמבר 1939, ותנאי המגורים בו היו קשים ביותר. לגטו נדחסו 5,242 יהודים. היודנרט הקים מטבח עממי, ובו חולקו ארוחות חמות לנזקקים, וכן הקים בית-חולים. בחורף 1940-

1941 פרצה בגטו מגיפת טיפוס מחמת הצפיפות הגדולה והמצב הסניטרי הירוד.

ב-21 באוגוסט 1942 סמוך ל-08:00 בבוקר כיתרו את הגטו מאות אנשי ס"ס, ז'נדרמים גרמנים, שוטרים פולנים ופלוגות אוקראינים, ליטאים ולטוויים. בכיכר השוק רוכזו יותר מ-3,500 יהודים, הגרמנים לקחו מהם כסף ודברי ערך, ועם שחר ה-22 באוגוסט 1942 שילחו את כולם למחנה ההשמדה טרבלינקה. כ-1,000 חולים, זקנים, ילדים וכן יהודים שסירבו לצאת מבתיהם והתנגדו בכוח לרוצחים, נרצחו בריות במקום. את חברי היודנרט רצחו הגרמנים במיפקדת הס"ס שבעיר.

לאחר האקציה נשאר במ"מ כ-370 יהודים בעלי-מקצוע שעבדו במפעלי הורמכט ובבית-החרושת למתכת של רודזקי. בשביל 220 מהם הקים הצבא הגרמני מחנה עבודה בבניין בן 3 קומות של בית-הספר על-שם קופרניק שהיה ברחוב שיניצקה (Siennicka). במרוצת הזמן התגנבו למחנה מאות יהודים שנמלטו מן האקציה, ביניהם נשים וילדים, וחיו שם בסתר. לקראת סוף נובמבר 1942 הועברו כ-100 יהודים לקאלושין (Kaluszyn) ומשם שולחו לטרבלינקה. ב-24 בדצמבר 1942 נרצחו בבית-העלמין היהודי במ"מ 218 כלואי מחנה 'קופרניק'.

ב-10 בינואר 1943 חיסלו הגרמנים את מחנה 'קופרניק' שבו עוד היו כ-300 בני-אדם. 30 היהודים בקבוצה הראשונה שהוצאו מן הבניין התנפלו בדרך לבית-הקברות על הז'נדרמים ופצעו שלושה מהם. במהומה שנוצרה נמלטו שלושה אסירים, וכול השאר נרצחו. היהודים שנשארו בבניין בית-הספר התבצרו בו וקידמו את פני הגרמנים באבנים, בבקבוקי תבערה, בגרוטאות ועוד. הנאצים הפציצו את הבניין ושרפוהו על אסיריו. במ"מ עבדו עוד במפעלו של רודזקי 104 יהודים, וב-5 ביוני 1943 נרצחו כולם בידי הגרמנים.

כבר במחצית השנייה של 1941 התארגנו בגטו מ"מ ארבע קבוצות התנגדות וכולן יחד כ- 30 חברים. הם תיכננו לצאת את הגטו ולהצטרף לפרטיזנים במחוז לובלין ומעבר לנהר בוג (Bug). במרוצת הזמן הוקמה מיפקדה משותפת של המחתרת בגטו, וכן נוצרו קשרים עם ה'גורדיה לודובה' הפולנית. ביוני וביולי 1942 נאספו בגטו כספים לרכישת נשק, ובין התורמים היה יושב-ראש היודנרט, שנתן ללוחמים 10,000 זלוטי. במחנה 'קופרניק' המשיכו חברי המחתרת שנשארו בחיים במשימתם. בזמנים שונים יצאו את המחנה 50-100 לוחמים חמושים בשלוש קבוצות. על יחידתו של יוסף וישנייבסקי הלשינו כפריים פולנים בסביבת לוקוב (Lukow), ובקרבת שהתפתח שרד יהודי אחד בלבד והשאר נרצחו בידי הגרמנים. אנשי שתי הקבוצות האחרות הגיעו ליער, הצטרפו ל'גורדיה לודובה' ולחמו בפיקודו של 'בז'זה' (כינויו של סטניסלב דומברובסקי), יושב-ראש סניף מפלגת העבודה הפולנית (PPR) בנפת שידלצה (Siedlce).